

■ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧИХ СИСТЕМ І
СОЦІУМУ

УДК 332.12:338.432

**РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОЇ
СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РЕГІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ ©**

Е.А.КІРЄВА,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки,*

Є.С.ЖУРАКІВСЬКИЙ,
*аспірант кафедри економіки,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

У статті здійснено розробку алгоритму побудови комплексної системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі. У процесі дослідження встановлено зв'язки між компонентами системи економічної безпеки аграрної галузі та структурними складовими аграрної галузі.

Встановлено, що при побудові системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі слід враховувати принцип стійкості даної системи до зовнішніх і внутрішніх загроз, які можуть призвести до виникнення системних криз у розвитку аграрної галузі. Враховуючи це, запропоновано тлумачення категорії “економічна безпека аграрної галузі”.

Стратегічною ціллю побудови комплексної системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі є створення необхідних умов для розвитку підприємств аграрного сектору економіки та забезпечення економічної стійкості та соціально-економічної стабільності розвитку територій. Для досягнення даної цілі розроблено “дерево завдань” та алгоритм побудови комплексної системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі.

Ключові слова: економічна безпека, інституційні трансформації, аграрна галузь, стійкість.

Рис. 2 Літ. 12.

Постановка проблеми. При розгляді питань забезпечення економічної безпеки аграрної галузі України принципово важливим моментом є вивчення проблематики дослідження, розробка класифікацій видів безпеки та загроз, а також вивчення особливостей функціонування аграрної галузі [1].

Аграрна галузь із її базовою складовою – сільським господарством, є системоутворюючою галуззю національної економіки, гарантує збереження суверенітету держави через забезпечення продовольчої (а у певних межах і

економічної, екологічної та енергетичної безпеки), стимулює розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій [2].

Одним з основних напрямів довгострокової державної аграрної політики є підвищення ефективності державного регулювання ринків сільгосппродукції, сировини і продовольства з метою забезпечення економічної та продовольчої безпеки країни, макроекономічної та соціальної стабільності, прогнозованого ділового клімату в АПК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відомо, проблеми досягнення економічної безпеки держави, регіонів, окремих галузей економіки, а також дослідження питань, пов'язаних з цією проблемою, відображені в наукових працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців: Л. Абалкіна, Дж. Барбера, Л. Біркена, І. Бінька, О. Барановського, З. Варналія, О. Власюка, В. Воротіна, А. Гальчинського, В. Геєця [1], В. Горбуліна, К. Гудвіла, К. Девіса, О. Ємельянова, М. Єрмошенка, А. Качинського, Г. Калетніка [9], Е. Кіреєвої [6,9], С. Козловського [4,6], А. Козаченко, Р. Леонарда, Ю. Лисенка, Т. Лоурі, І. Мазура, О. Макара, А. Мокія, В. Мунтіяна, Г. Пастернак-Таранушенка, В. Предборського, Д. Прейгера, У. Семюелса, О. Скидана, А. Сухорукова, О. Черняка, Л. Шевченко, В. Шлемко, А. Штангрета, О.Шульги [11] та інших.

Разом з тим, ще не всі проблеми, пов'язані із забезпеченням економічної безпеки держави і, насамперед, її аграрної галузі, знайшли своє теоретичне та практичне вирішення, хоча дослідженню цих проблем приділяється досить значна увага. В Росії ці проблеми досліджували С. Басалай, С. Волков, Н. Кулагіна, А. Семін, А. Светлаков та інші. Серед вітчизняних вчених питанням економічної безпеки аграрної галузі та агропромислового комплексу присвячені праці Л. Березіна, О. Бігдана, О. Гривківської, В. Жмуденко[10], О. Кириченко, М. Лучика, М. Маліка, П. Саблука, В. Ткаченка та інших.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження і розробка комплексної системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі Вінницької області та визначення стратегічних потенціалів.

Виклад основного матеріалу. Стійкий розвиток аграрного виробництва та АПК в цілому як галузей, що забезпечують економічну безпеку країни, можливий тільки у тому випадку, коли буде досягнутий такий рівень рентабельності аграрного виробництва, який дозволить забезпечити розширене відтворення основних видів сільськогосподарської продукції. Саме виробництво сільськогосподарської продукції є тим початковим, вхідним елементом процесу виробництва продуктів харчування, який дає імпульс для розвитку всіх подальших стадій виготовлення кінцевої аграрної продукції. Так, один працівник сільського господарства створює передумови для зайнятості шести працівників у суміжних галузях економіки, що свідчить про наявність певних закономірностей у функціонуванні системи управління аграрної галузі, а саме – чіткого вияву принципів пропорційності та оптимальної співвідносності певних базових елементів системи управління. Іншими словами, будь-який процес, будь-яка система управління, незалежно від рівня розвитку економіки в цілому, являє собою сукупність елементів, між якими існує певна пропорційність і оптимальна співвідносність.

Співвідносність говорить про те, що кожен елемент складної системи (такою є агропромисловий комплекс) повинен відповідати один одному, цілям і завданням розвитку та забезпечувати найефективніше функціонування всієї системи, відображати функціональні та структурні можливості її розвитку за так званим принципом “потоків”. Під співвідносністю елементів системи потрібно розуміти те, що розвиток вхідного “потоків” повинен здійснюватися більш динамічними темпами, ніж розвиток наступних “потоків”, інакше відбудеться “гальмування” розвитку подальших складових (елементів, підсистем) даної системи управління. Це означає, що сільське господарство має розвиватися більш високими темпами, ніж переробна галузь та її структури, що виробляють та “доводять” кінцевий аграрний продукт до споживача.

Саме такий підхід повинен бути покладений в розробку комплексної системи забезпечення економічної безпеки аграрної галузі, початковим етапом якої є комплексна оцінка рівня економічної безпеки агропромислового комплексу. У свою чергу, комплексна оцінка рівня економічної безпеки АПК передбачає використання системного підходу до дослідження проблем загроз та небезпек, які безпосередньо або опосередковано впливають на формування концепції забезпечення економічної безпеки аграрної галузі в умовах інституційних трансформацій.

Вважаємо, що економічна безпека аграрної галузі являє собою складну багаторівневу систему, що складається з наступних компонентів: економічно-фінансової, виробничо-технологічної, природньо-екологічної, соціально-інтелектуальної, інституційної, політико-інтеграційної.

Кожен з представлених компонентів являє собою відносно самостійну підсистему економічної безпеки аграрної галузі, для якої властива певна сукупність взаємовідносин, що мають різну спрямованість і ступінь впливу на кінцевий якісний стан самої системи, що забезпечує економічну безпеку аграрної галузі.

Особливістю і складністю при побудові системи економічної безпеки аграрної галузі є те, що її дієвість багато у чому залежить від людського фактору. У зв'язку з цим можна виділити два принципово різних підходи до побудови системи забезпечення економічної безпеки аграрної галузі: об'єктивний і суб'єктивний.

Об'єктивний підхід формується на основі аналізу сутності проблеми і передбачає розробку та прийняття рішень для її розв'язання. Тут формуються цілі та завдання, генеруються відповідні ідеї, пропонуються методи їх оцінки тощо, на підставі чого розробляються та ухвалюються рішення, які закріплюються в нормативах, стандартах, законах і т.п. Об'єктивний підхід, як правило, має схильність до формалізації і використовується для вирішення типових завдань. Він зазвичай використовується на державному рівні, на рівні великих корпорацій, а також в комп'ютерних системах обґрунтування, прийняття та підтримки управлінських рішень.

Суб'єктивний підхід формується особливостями мислення та дій людини, яка може вплинути на якість прийнятих рішень, сприяючи розв'язанню проблеми або навпаки, породжуючи нові ризики. Сутність суб'єктивного підходу полягає у розробці певних процедур, критеріїв, методик тощо, використання яких у стандартних ситуаціях давало б приблизно такий же результат, що і людина, яка приймає рішення. Але тут виникає складне завдання забезпечення можливості

реалізації цього підходу, оскільки розв'язок знаходиться у сфері математичної психології, тобто побудови системи правил прийняття управлінських рішень за оцінкою можливих варіантів дій людини на основі використання формальних методів і комп'ютерних систем. Разом з тим, перспектива застосування цього підходу є дуже широкою.

Слід зазначити, що в питаннях забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі слід дотримуватися принципу поділу влади, суть якого полягає у тому, що формування та реалізація механізмів зменшення загальних загроз розвитку аграрної галузі – це завдання органів державної влади, а нейтралізація специфічних загроз розвитку аграрної галузі – це завдання регіонального рівня управління [5].

В даний час система забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі країни є недостатньо ефективною. Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що на державному рівні відсутні чіткі загальнодержавні рішення щодо забезпечення економічної безпеки розвитку аграрної галузі, а ті рішення, що час від часу приймаються, у своїй більшості, не враховують специфіку аграрних галузей тих чи інших регіонів і часто носять не системний характер, не враховують можливих потенційних загроз, а зорієнтовані, в основному, на вирішення поточних проблем і завдань.

Разом з тим, сучасна економічна ситуація у світі висуває нові вимоги до функціонування аграрної галузі як держави, та і її аграрних регіонів [6]. Прискорення процесів глобалізації світової економіки, перспективи можливого вступу України до ЄС, широка номенклатура пропонованих продовольчих товарів іноземного виробництва на вітчизняному ринку, бурхливий розвиток зовнішніх ринків тощо ставлять перед Україною задачу якнайшвидшого прийняття рішень щодо формування сучасної моделі забезпечення економічної безпеки розвитку аграрної галузі як на державному рівні, так і на рівні регіонів.

Враховуючи той факт, що Україна географічно має величезний природний потенціал до розвитку аграрного виробництва, власні енергоресурси, кваліфіковану робочу силу, високий науковий потенціал тощо, можна констатувати, що проведення в Україні зваженої управлінської політики (станом на 2016 рік Україна знаходиться 162 місці з 178 країн за індексом економічних свобод [7, 8]) у сфері аграрного виробництва зможе не тільки забезпечити необхідний рівень економічної безпеки аграрної галузі держави та її регіонів на довгострокову перспективу, але й відкриє широкі можливості для освоєння нових продовольчих ринків та підсилить імідж України як великої аграрної держави [9].

У соціально-економічних умовах, що існують сьогодні у світі, потрібна розробка комплексної державної політики забезпечення економічної безпеки аграрної галузі, яка була б здатна, використовуючи певну сукупність механізмів, забезпечити зменшення або повне усунення загальних і специфічних загроз, що впливають на розвиток аграрної галузі країни та її регіонів. Основними завданнями такої політики повинні бути, по-перше, створення умов для відновлення і відродження втрачених видів сільськогосподарського виробництва; по-друге, забезпечення кількісного і якісного зростання харчової та інших видів промисловості, пов'язаних з виробництвом аграрної продукції; по-третє,

стимулювання стійкого розвитку галузей АПК за допомогою запровадження ефективних регулюючих механізмів і формування сучасної галузевої інфраструктури ринку [10].

Основними регулюючими механізмами розв'язання зазначених проблем є:

- на першому етапі – це удосконалення державного регулювання цін на аграрну продукцію [4] з метою забезпечення еквівалентного обміну товарами між основними підрозділами АПК, а також між АПК та іншими галузями економіки;

- покращення підготовки кадрів для сільського господарства і перепідготовки управлінських кадрів – шляхом прийняття законодавчих актів про закріплення молодих фахівців у сільському господарстві за профілем їх навчання;

- прирівнювання рівня оплати праці працівників у сільському господарстві з рівнем оплати праці у суміжних галузях з наданням додаткових цільових пільг працівникам у забезпеченні їх житлом, можливості підвищувати свою кваліфікацію тощо;

- формування розвинутої соціальної інфраструктури;

- підвищення пенсій працівникам сільського господарства і АПК в цілому.

При розробці комплексної системи забезпечення економічної безпеки аграрної галузі слід враховувати, що побудувати цю систему одночасно практично неможливо і дія цієї системи протягом всіх етапів її функціонування не може бути однаковою. Це пояснюється тим, що при побудові комплексної системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі застосовується принцип етапності. Тобто, побудова системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі – це поступальний процес, для якого характерні процеси синхронності і циклічності [11].

Тому, приймаючи рішення про побудову системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі, обов'язково необхідно визначити, на якій стадії економічного циклу розвитку знаходиться економіка країни (криза, депресія, поживлення, підйом). Без врахування цієї обставини неможливо буде розробити систему достовірних кількісних та якісних показників, за допомогою яких буде здійснюватися оцінювання рівня регіональної економічної безпеки аграрної галузі.

Окрім того, при побудові системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі слід враховувати принцип стійкості даної системи до зовнішніх і внутрішніх загроз, які можуть призвести до виникнення системних криз у розвитку аграрної галузі. Застосування принципу стійкості буде мати сенс тільки у тому випадку, якщо будуть дотримані всі інші вищезазначені принципи побудови системи управління регіональною економічною безпекою аграрної галузі.

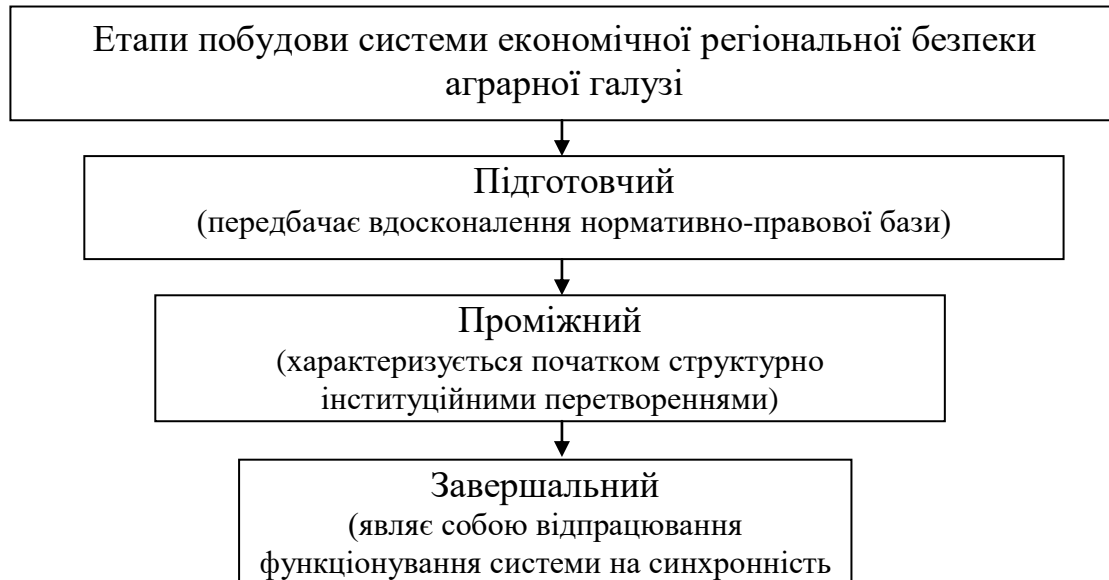
Враховуючи все вищевикладене, нами пропонується таке тлумачення категорії “економічна безпека аграрної галузі”. Економічна безпека аграрної галузі – це такий стан захищеності аграрного сектору економіки від різного роду загроз, який дозволяє формувати і реалізовувати власну економічну політику в сфері регулювання і стимулювання розвитку аграрної галузі у встановлених державою індикативних межах, а також забезпечувати економічну стійкість та здатність аграрної галузі до відтворення та розвитку. Алгоритм побудови комплексної системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі передбачає створення так званого “Дерева завдань”, яке наведено на рис. 1, а алгоритм побудови комплексної системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі повинен охоплювати такі етапи – рис. 2 [12].

Рис. 1. “Дерево завдань” побудови економічного механізму комплексної системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі

Стратегічною ціллю побудови комплексної системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі є створення необхідних умов для розвитку підприємств аграрного сектору економіки та забезпечення економічної стійкості та соціально-економічної стабільності розвитку територій. Для досягнення даної цілі необхідно

розробити відповідний механізм забезпечення економічної безпеки розвитку аграрної галузі на кожному рівні: державному, регіональному, місцевому та на рівні підприємства.

Рис. 2. Алгоритм (етапи) побудови системи регіональної економічної безпеки аграрної галузі

В основі методики оцінювання рівня регіональної економічної безпеки аграрної галузі лежить дедуктивний метод, що дозволяє детально розглянути питання економічно-фінансової, виробничо-технологічної, природньо-екологічної, соціально-інтелектуальної, інституційної, політико-інтеграційної ефективності аграрної галузі, виявити загрози з боку постійно мінливого зовнішнього середовища, а також визначити резерви, що формують компенсаційний потенціал аграрної галузі. Методика повинна дати змогу виокремити та детально розглянути “вузькі місця” в аграрній галузі, встановити основні проблеми, що впливають на розвиток аграрної галузі та її економічну безпеку.

Висновки. Економічна безпека аграрної галузі являє собою складну багаторівневу систему, що складається з наступних компонентів: економічно-фінансової, виробничо-технологічної, природньо-екологічної, соціально-інтелектуальної, інституційної, політико-інтеграційної. Кожна з представлених компонент являє собою підсистему економічної безпеки аграрної галузі, для якої властиві своя сукупність взаємовідносин, що мають різну спрямованість і ступінь впливу на якісний стан системи. В системі економічної безпеки аграрної галузі необхідно виділити п’ять типів зв’язків між компонентами системи економічної безпеки аграрної галузі (функціональні, організаційні, ресурсні, технологічні, глобалізаційні) та структурними складовими самої аграрної галузі, що дасть змогу розробити нові механізми і моделі регулювання розвитку аграрної галузі з метою забезпечення економічної безпеки аграрної галузі як держави загалом, так і її регіонів.

Список використаних джерел

1. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272 с.
2. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс] / Міністерство аграрної політики та продовольства України // Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/7644>
3. Бурлака О. М. Медолододічні підходи забезпечення стійкого розвитку аграрної галузі регіону / О. М. Бурлака // Агросвіт. – 2014. – №1. – С. 56-61.
4. Козловський С.В. Забезпечення стійкого економічного розвитку агропромислового комплексу регіону: [моногр.] / С.В. Козловський, В.В. Коровій, О.М. Балтремус, В.О. Козловський, Ю.П. Плюшко, О.В. Барчишен / За ред. С.В. Козловського. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2016. – 258 с.
5. Жураківський Є. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки аграрної галузі в умовах інституційних трансформацій / Є.С. Жураківський // Агросвіт. – 2015. – №12. – С. 63-70.
6. Козловський С.В. Управління регіональною продовольчою безпекою на основі сучасних методів моделювання / С.В. Козловський, Е.А. Кіреєва // Економіка України. – 2015. - №8. – С.57-73.
7. Офіційний сайт 2016 index of Economic Freedom: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/heatmap?cnts=ukraine>
8. Доповідь про людський розвиток ПРООН 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.undp.org.ua
9. Калетнік Г.М. Управління регіональною продовольчою безпекою в умовах економічної нестабільності : [моногр.] / Г.М. Калетнік, С.В. Козловський, Е.А. Кіреєва, О.Г. Підвальна – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2015. – 252 с.
10. Жмуденко В.О. Формування економічної безпеки аграрної сфери на регіональному рівні: дис. канд. екон. наук: 08.00.03 / В.О. Жмуденко ; М-во аграр. політики України. Уманськ. нац. ун-т. сад.-ва. – Полтава, 2012. – 221 с.
11. Шульга О. А. Інституціональні основи ринкової трансформації аграрного сектора України / О. А. Шульга // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право: зб. наук. праць. – Випуск 19. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 51-60.
12. Козловський С. В. Формування алгоритму розробки комплексної системи забезпечення регіональної економічної безпеки аграрної галузі / С. В. Козловський, Є. С. Жураківський // Бізнес Інформ. – 2016. – № 2. – С. 248-253. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-2_0-pages-248_253.pdf.

Список джерел у транслітерації / References

1. Heiets V.M. Innovatsiini perspektyvy Ukrainy: monohrafiia / V.M. Heiets, V.P. Semynozhenko. – Kh.: Konstanta, 2006. – 272 s.
2. Stratehiia rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy na period do 2020 roku [Elektronnyi resurs] / Ministerstvo ahrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy // Rezhym dostupu: <http://minagro.gov.ua/node/7644>
3. Burlaka O. M. Medolodohichni pidkhody zabezpechennia stiikoho rozvytku ahrarnoi haluzi rehionu / O. M. Burlaka // Ahrosvit. – 2014. – №1. – S. 56-61.

4. Kozlovskiy S.V. Zabezpechennia stiikoho ekonomichnoho rozvytku ahropromyslovoho kompleksu rehionu: [monohr.] / S.V. Kozlovskiy, V.V. Korovii, O.M. Baltremus, V.O. Kozlovskiy, Yu.P. Pliushko, O.V. Barchyshen / Za red. S.V. Kozlovskoho . – Vinnytsia: Merkiuri-Podillia, 2016. – 258 s.
5. Zhurakivskiy Ye. S. Kontseptualni zasady zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky ahrarynoy haluzi v umovakh instytutsiinykh transformatsii / Ye.S. Zhurakivskiy // Ahrosvit. – 2015. – №12. – S. 63-70.
6. Kozlovskiy S.V. Upravlinnia rehionalnoiu prodovolchoiu bezpekoiu na osnovi suchasnykh metodiv modeliuvannia / S.V. Kozlovskiy, E.A. Kirieieva // Ekonomika Ukrainy. – 2015. - №8. – S.57-73.
7. Ofitsiyni sait 2016 index of Economic Freedom: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.heritage.org/index/heatmap?cnts=ukraine>
8. Dopovid pro liudskiy rozvytok PROON 2014 roku [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.undp.org.ua
9. Kaletnik H.M. Upravlinnia rehionalnoiu prodovolchoiu bezpekoiu v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti : [monohr.] / H.M. Kaletnik, S.V. Kozlovskiy, E.A. Kirieieva, O.H. Pidvalna – Vinnytsia: Merkiuri-Podillia, 2015. – 252 s.
10. Zhmudenko V.O. Formuvannia ekonomichnoi bezpeky ahrarynoy sfery na rehionalnomu rivni: dys. kand. ekon. nauk: 08.00.03 / V.O. Zhmudenko ; M-vo ahrarynoy polityky Ukrainy. Umansk. nats. un-t. sad.-va. – Poltava, 2012. – 221 s.
11. Shulha O. A. Instytutsionalni osnovy rynkovoy transformatsii ahrarynoho sektora Ukrainy / O. A. Shulha // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 18 : Ekonomika i pravo: zb. nauk. prats. – Vypusk 19. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2012. – S. 51-60.
12. Kozlovskiy S. V. Formuvannia alhorytmu rozrobky kompleksnoi systemy zabezpechennia rehionalnoi ekonomichnoi bezpeky ahrarynoy haluzi / S. V. Kozlovskiy, Ye. S. Zhurakivskiy // Biznes Inform. – 2016. – № 2. – S. 248-253. – Rezhym dostupu: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-2_0-pages-248_253.pdf

ANNOTATION

DEVELOPMENT OF THE COMPLEX SYSTEM OF THE REGIONAL ECONOMIC SECURITY PROVIDING OF THE AGRICULTURAL SECTOR

KIRIEIEVA Eleonora,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the
Department of Economics,

ZHURAKIVSKYI Ievgen,
Postgraduate Student,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)

The algorithm of the development of the complex system of the providing of the regional economic security of agricultural sector has been presented in the article. The relationships between the different components of the economic security of the agricultural sector and the components of the agricultural sector have been investigated in this scientific

research. During the research It has been proved that the system of the providing of the regional economic security of the agricultural sector should based on the principals of the sustainable development despite the internal and external issues that can be a reason of the crisis in the agricultural sector development. The term “economic security of the agricultural sector” has been developed as a result of the investigation.

The strategical goal of the development of the complex system of the economic security providing of the agricultural sector has been determinated. The development of the conditions for the farms growth, sustainable economic development and rural development as the strategic aims have been identified in the article. The “tree of the tasks” and the algorithm of the development of the complex system of the regional economic security of agricultural sector are developed for achievement of this goals.

Keywords: economic security, institutional transformations, agricultural sector, sustainable development.

Fig. 2 Lit. 12.

АННОТАЦИЯ РАЗРАБОТКА КОМПЛЕКСНОЙ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

КИРЕЕВА Элеонора Андреевна,
кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономики,

ЖУРАКОВСКИЙ Евгений Станиславович,
аспирант кафедры экономики,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

В статье разработан алгоритм построения комплексной системы обеспечения региональной экономической безопасности аграрной отрасли. В процессе исследования установлены связи между компонентами системы экономической безопасности аграрной отрасли и структурными составляющими аграрной отрасли.

Установлено, что при построении системы обеспечения региональной экономической безопасности аграрной отрасли следует учитывать принцип устойчивости данной системы к внешним и внутренним угрозам, которые могут привести к возникновению системных кризисов в развитии аграрной отрасли. Учитывая это, предложено толкование категории “экономическая безопасность аграрной отрасли”.

Стратегической целью построения комплексной системы региональной экономической безопасности аграрной отрасли является создание необходимых условий для развития предприятий аграрного сектора экономики и обеспечения экономической устойчивости и социально-экономической стабильности развития территорий. Для достижения данной цели разработано “дерево задач” и алгоритм построения комплексной системы региональной экономической безопасности аграрной отрасли.

Ключевые слова: аграрная отрасль, экономическая безопасность, устойчивость, регион, алгоритм, экономическая безопасность аграрной отрасли.

Рис. 2 Лит. 12

Інформація про авторів

КІРСЄВА Елеонора Андріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: nora.kirieleva@gmail.com)

ЖУРАКІВСЬКИЙ Євген Станіславович – аспірант кафедри економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: zhurakes@mail.ru)

KIRIEIEVA Eleonora – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics, Vinnytsia National Agrarian University (21008, 3 Sonyachna str, Vinnytsia, e-mail: e-mail: nora.kirieleva@gmail.com).

ZHURAKIVSKYI Ievgen - Postgraduate Student of the Department of Economics (21008, 3 Sonyachna str, Vinnytsia, e-mail: zhurakes@mail.ru).

КИРЕЕВА Элеонора Андреевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: nora.kirieleva@gmail.com).

ЖУРАКОВСКИЙ Евгений Станиславович - аспирант кафедры экономики, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: zhurakes@mail.ru).

УДК 338.432:633.854.78 (477.44)

**ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ
РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ
ВИРОБНИЦТВА
СОНЯШНИКУ В
ГОСПОДАРСТВАХ
ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ©**

О. В. ТОМЧУК,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)*

У статті розглянуто сучасний стан роботи галузі виробництва соняшнику у сільськогосподарських підприємствах Вінницької області. Проведено аналіз основних шляхів розвитку галузі – інтенсивного та екстенсивного. Визначено основні фактори, які вплинули на вибір того чи іншого напрямку розвитку галузі. Проведено дослідження динаміки посівних площ, зайнятих під соняшником в господарствах Вінницької області та валового виробництва продукції галузі. Розраховано темпи приросту виробництва соняшнику в розрізі адміністративних районів Вінницької

© О.В. ТОМЧУК, 2016